

مقدمه‌ای بر جغرافیای نظامی

تعاریف و کلیات

(قسمت دوم)

سرلشکر پاسدار دکتر سید یحیی صفوی
عضو هیات علمی دانشگاه امام حسین(ع)

۳-۱) بررسی‌های نظامی

جغرافیای نظامی، دانشی است که در زیرمجموعه یکی از تعاریف جامع و فراگیر علوم جغرافیا قرار می‌گیرد، تأثیر محیط طبیعی و فرهنگی بر خط مشی نظامی / سیاسی، طرحها، برنامه‌ها و انواع عملیات رزمی و پشتیبانی در جهان، منطقه و محلی را مورد بررسی قرار می‌دهد. عوامل و عناصر کلیدی که در جدول (۱-۲) آمده است. گاهی به طور مستقیم و قطعی و گاهی بخش‌وسیعی از فعالیتهای نظامی از جمله:

استراتژیها؛

تدابیر و فنون رزمی، آرایش جنگی؛

مبانی اعتقادی؛

فرماندهی و کنترل؛

ساختارهای سازماندهی؛

ترکیب بهینه‌ای از زمین؛

نیروهای دریایی، هوایی و زمینی؛

هدف‌گیری آتشبارها؛

جمع‌آوری اطلاعات (عملیات اطلاعاتی)، پژوهش و توسعه؛
تهیه و اختصاص تسلیحات، تجهیزات و البسه و ملزومات و
تأمین، تعمیرات، بازسازی، پشتیبانی پزشکی و آموزش را تحت
تأثیر قرار می‌دهند!

۱-۳-۱) عناصر و عوامل طبیعی

روابط مکانی و فضایی بدون هیچ تردیدی از اهم مبانی و اصول عناصر و عوامل جغرافیایی است، موقعیت، اندازه و شکل نواحی از زمین، همراه با موقعیت آبهای که در مسیر راه پیشروی نظامی است، مورد بررسی و مطالعه قرار می‌دهد. وضعیت نسبی و روشهای ترابری، زمان انتقال و جابجایی نیروها را بین دو مکان تعیین می‌کند. در اینجا، مجموع طول و عرض و ناحیه، مقدار موجود فضای مانور و امنیت یا آسیب‌پذیری نسبی نقاط کلیدی را در هر ناحیه‌ای که از نظر نظامی اهمیت دارد، تعیین می‌کند.

شکل و مشخصات زمین، اساس صحنه‌ای را تشکیل می‌دهد که نیروهای نظامی باید بر روی آن نقش آفرینی نمایند و دست به عملیات

عوامل طبیعی	عوامل فرهنگی (انسانی)
روابط مکانی و فضایی	ریشه قومی و نژادی
توپوگرافی و زهکشی	الگوهای جمعیتی
زمین شناسی و خاک	ساختار اجتماعی
پوشش گیاهی	زبان و مذهب
اقیانوس، دریا و سواحل	صنایع و کاربری اراضی
آب و هوا (اقلیم)	شبکه حمل و نقل (ترابری)
روشنایی روز و تاریکی (نورگیری)	شبکه مخابرات
نیروی جاذبه (ثقل) و نیروی مغناطیسی	تأسیسات نظامی

جدول (۱-۲): عوامل جغرافیایی

گونگون برزند. ناهمواریها، برجستگیها، الگوی زهکشی، زمین شناسی و خاک موضوعاتی هستند که در رابطه تنگاتنگ با هم قرار دارند. استراتژیست‌های بلند پایه، کارشناسان نیروی هوایی و فضانوردان کوهها، دره‌ها، فلات و جلگه‌های پست را می‌بینند. سربازان در خط مقدم جبهه جنگ به جای تصویر بزرگ با جزئیات سر و کار دارند و در نتیجه نقطه نظرات بسیار متفاوتی دارند. آنها در صحنه‌های نبرد عملاً با تپه‌ها، برآمدگی‌ها، شیارها، کرانه‌های رودخانه‌ها، گودالها و انواع دیگر موانع طبیعی روبرو هستند که چشم‌انداز هر یک از آنها در نگاه و دید سربازان وسیعتر جلوه‌می‌نماید.

رویدنیهای طبیعی گونه‌های متنوعی دارند که از رویدنیهای مترام تا رویدنیهای ریز و کم رشد رده‌بندی می‌شوند. نواحی تندرایی بدون درخت، درختان کاج نواحی تایگا که نواحی وسیعی از صحرای سبیری را می‌پوشاند، جنگل‌های نواحی گرمسیری، علفزارهای بلند، بوته‌زار و نواحی پوشیده از کاکتوس محیط نظامی کاملاً متفاوتی پدید می‌آورد. نواحی نمکهای یونویل^۲ با پوسته هموار و صاف و باتلاق اکوفونکی^۳ هر دو اساساً افقی هستند ولی نواحی نمکی یونویل لخت و لم یزرخ است در صورتی که باتلاق اکوفونکی مملو از گیاهان متنوع می‌باشد. بیابانهای نواحی خشک آفریقا به استثنای چند واحه‌ای که از هم دور افتاده‌اند، شباهت اندکی با جنگلهای انبوه و مترام نواحی برمه دارد که در آن بلندی و فاصله درختان، قطر تنه درختان، تراکم و انبوهی ریشه‌ها، شاخ و برگهای درختان و گیاهانی که در پای درختان بر روی زمین در حال تجزیه شدن می‌باشند، از بررسیهای ضروری نظامی باید قلمداد نمود.^۴

از آنجا که^۵ سطح کره زمین را آب فرا گرفته و اقیانوس آرام به تنهایی وسعتی بیش از همه قاره‌ها و جزایز دارد، لذا به اعتقاد دریانوردان اهمیت اقیانوسها آنچنان است که هیچ‌گاه نمی‌توان در باره آنها مبالغه نمود.

دریاها و دریاچه‌های بزرگ نظیر دریای کارائیب، دریای مازندران و مدیترانه توده‌های مهم و اصلی زمین را از هم جدا و تفکیک می‌کنند. امواج، جریانهای جزر و مدی، جریانهای دریایی، اختلاف دمای آبهای دریاها و اقیانوسها و میزان شوری آب در هر نقطه‌ای از جهان آزادی عمل کشتی‌ها و زیردریایی‌ها را با محدودیت روبرو می‌سازد. تنگه‌ها، ترعه‌ها، تپه‌های مرجانی و دیگر عوارض توپوگرافی نیز در امتداد سواحل آزادی عمل نظامی را دچار مشکلاتی می‌کنند.^۵

اتمسفر یا جو زمین نیروهای مسخ را در هر نقطه‌ای از این کره زمین، خواه در بالا یا در خشکی و یا دریا باشند، احاطه می‌کند. دمای هوا، باران، تگرگ، برف و بوران، باد و رطوبت همراه با روشنائی روز و تاریکی شب نیاز به توجه زیادی دارند. زیرا همین پدیده‌های طبیعی به

شدت بر زمان، هدایت و پشتیبانی عملیات در زمان جنگ و صلح اثر می‌گذارند. بنابراین در صورتی که به این پدیده‌های طبیعی و پیامد آنها در هر گونه عملیاتی توجه خاصی نشود، طراحان و فرماندهان دست‌اندر کار عملیات باید بهای سنگینی بپردازند و چه بسا که کل عملیات با شکست مواجه می‌گردد. تاریخ بارها شاهد ارتشهایی بوده است که بر اثر فرو رفتن تجهیزات و ادوات جنگی در عمق گل و لای به کلی از هر گونه حرکت و پیشروی باز ایستادند، نارگان‌های عظیم دریایی همانند نارگان نیروی دریایی اسپانیا بر اثر نادیده گرفتن شرایط طبیعی از مسیر خاراج شده و به سرنوشت شومی گرفتار آمدند و بمب افکن‌هایی بر اثر تندباد یا مه از پرواز باز ایستادند و مثل یک پرنده کوچک بال و پرشکسته‌ای محکوم به زمین شدند.

چهارمین عنصر برجسته جغرافیایی پس از سه عنصر زمین، دریا و هوا را فضای درون جو فضایی لایتهای بیرون از جو تشکیل می‌دهد. هر چند تاکنون جزء اندکی از این عنصر برای مقاصد و اهداف نظامی مورد اکتشاف و بهره‌برداری قرار گرفته است ولی عملیات فرضی در چارچوب زمان نسبتاً کوتاهی امکان‌پذیر می‌باشد.

۱-۳-۲ عوامل و عناصر فرهنگی

جمعیت و نفوس در بالای فهرست ملاحظات و بررسیهای فرهنگی جای دارد و برای دلایل سیاسی - نظامی لازم است که از نزدیک مورد توجه قرار گیرد. آمارهای جمعیتی، میزان و اندازه جمعیت و نفوس، پراکندگی جمعیت، گروههای سنی، درصد تعداد مردان و زنان و تراکم جمعیت شهری و روستایی را آشکار و معین می‌سازد. سایر مشخصه‌های مهم نظامی شامل هوش و استعداد افراد و جمعیت بومی، زبان، لهجه‌ها، میزان باسوادی، آداب و رسوم، اعتقادات، ارزش‌ها، میزان علائق به آب و خاک (موطن)، نگرش و طرز برخورد با غریبه‌ها و بیگانگان (برخورد بی‌تفاوت، با احترام، با اکراه، خصمانه) انضباط، روحیه، خلق و خوی (تأثیرپذیر یا پرخاشگرانه) و شیوع بیماریهای همه‌گیر بومی می‌گردد.

روابط حاکم میان گروههای نژادی، قومی، قبیله‌ای و مذهبی مستلزم توجه خاصی است زیرا بیگانگی در بیشتر مواقع منتهی به درگیریهای نظامی می‌گردد. برخی از اماکن مثل زیارتگاهها، قبرستانهای ملی، اماکن مذهبی حتی تمامی یک شهر از نظر روانشناسی اهمیت بسزایی دارند و باید به هنگام دست زدن به هرگونه عملیاتی آنرا مورد توجه دقیقی قرار داد. یکی از فرماندهان سابق ناتو به پرسنل تحت فرماندهی مرتباً اظهار می‌داشت: 'اگر قرار باشد که همین فردا با پیمان ورشو وارد جنگ شویم، هرگز نمی‌توانیم اجازه دهیم که سقوط نورنبرگ' را در تیر و عنوان روزنامه‌های فردا به چاپ برسانند، زیرا ضربیه‌ای که به روحیه نیروهای متحد وارد خواهد شد، بسیار ویرانگر خواهد بود.'^۶

منابع طبیعی، کاربری زمین و صنایع که زیربنای توانیها و استعدادهای رزمی و نیروی مقاومت و ایستادگی نیروهای خودی و نبرد دشمنان را مشخص می‌کند، نقش اساسی در امنیت را بازی می‌کنند. غذا اساس ایستادگی و شکست‌ناپذیری را تشکیل می‌دهد و تهیه مواد اولیه و امکانات تبدیل آنها به کالا و وسایل مورد نیاز از جمله ضروریات دیگر است.

مشخصه عناصر اصلی گوناگون بوده که اهم آنها عبارتند از: کشاورزی، دامداری و دامپروری، شیلات، معادن و فلزات، نفت، الکتریسیته، انرژی هسته‌ای، سیستم تأمین آب، کارخانجات تولیدی، سنگ، آجر، چوب و سایر تجهیزات ساختمانی.

امروزه، در جهان فقط چند کشور وجود دارد که از توان و پتانسیل اقتصادی برخوردارند و می‌توانند از قدرت‌های بزرگ نظامی بشمار روند. هیچکدام از کشورها کاملاً خودکفا نبوده تا بتوانند همه نیازهای خود را راساً برطرف سازند. لذا منابع خارجی برای مقاومت و ایستادگی و درجه کنترل بر آنها از نظر جغرافیایی اهمیت بسزایی دارد.

شیکه‌های حمل و نقل، توانیهای دولتمردان و فرماندهان را جهت بکارگیری و پیاده کردن نیروها در گوشه و کنار جهان تسریع یا باز می‌دارد. جاده‌ها، راه آهن‌ها، آبراهه‌ها، فرودگاههای نظامی و بنادر که در ترکیب مناسب و درستی با هم موقعیت یافته باشند، سیب سهولت و مانور در جابجایی نیروها می‌شود، بنحوی که می‌توان بطور سریع از پایگاههای دور نیرو فرستاد. راههای زمینی، دریایی و هوایی که سبب محدودیت و بازدارندگی توانیها گردد، هزینه دستیابی به اهداف مأموریت از نظر زمان، هزینه زیادی می‌طلبد و چه بسا زندگی و حیات نیروی تحت فرماندهی را هم به خطر اندازد. کمبودهای شدید ممکن است حتی عملیات ضروری را غیرعملی سازد.

سیستم‌های مخابراتی (رادیو، تلویزیون، تلفن، تلگراف، ارتباطات ماهواره‌ای، سیستم اینترنت و پیامهای زیر دریایی) عملیات یکپارچه و مشترک نیروهای مسلح را تسهیل می‌بخشد. نوع، مشخصات، توزیع و پراکندگی تسهیلات و تأسیسات کارخانجات نظامی و غیرنظامی در کشور مورد توجه فرماندهان و طراحان نظامی است که امیدوارند از این تأسیسات در مواقع بحرانی استفاده کنند و یا با برنامه‌ریزی مانع دسترسی دشمنان به تسهیلات و تأسیسات شوند. در این خصوص، ستادهای مرکزی، پایگاههای فرعی، خطوط انتقال پیام‌ها، پست انتقال، مسیرهای آژرناتو، استعدادها و توانیهای افزون، منابع انرژی و تعمیر و نگهداری تأسیسات از اهمیت زیادی برخوردارند.

مناطق جغرافیایی در زمین و در فضا، بطور معقول منطقی نواحی همگنی هستند که دارای عارضه‌های بارز توپوگرافی، آب و هوا، رونیدنیها و

عوامل مؤثر فرهنگی بوده که بالنسبه تأثیرات یکنواخت و یکدستی در اتخاذ عملیات و طراحی نظامی اعمال می‌کنند. ولی باید خاطر نشان ساخت که در این مقوله چندین سیستم طبقه‌بندی در تعارض هم قرار دارند. یکی از سیستم‌ها آرایش سطحی را که ممکن است در زمین یا زیر دریا، تپه‌ای یا افقی، هموار یا دندانه‌دار باشد، مورد توجه خود دارد و به آن اهمیت می‌دهد. سیستم‌های دیگر به اقلیم (آب و هوا) اهمیت می‌دهند که مناطق مختلف جهان را به منطقه شمالگان، جنوبگان، حاره‌ای یا سرد و مرطوب، سرد و خشک، گرم و مرطوب، گرم و خشک طبقه‌بندی می‌کنند و هر یک از نظر پوشش گیاهی مشخصه‌های خود را دارند.

گاهی اوقات مناطق جغرافیایی مناسب برای دست زدن به عملیات نظامی بطور عمودی نباشته شده است. ارتش هاننیبال با ستونی از نیرو درگذر از کوه‌های آلپ به ایتالیا یا چنین مناطقی روبرو شد که یکی پس از دیگری بود. وی ابتدا ارتش خود را از زمین‌های زراعتی در ارتفاعات پایین حرکت داده و سپس از تپه‌های پوشیده از گیاهان و درختان کج بالا برد و دست آخر به صخره‌ها و پرتگاهها رسید، در همین بحبوحه لشکرکشی زمستان هم فرا رسید. درجه حرارت به تندی و تیزی شیب‌ها بود. در ارتفاعات درجه حرارت ملایم بود ولی وقتی که به ارتفاع ۳۰۵۰ متری گذرگاهها رسید، آب و هوا شدت سرد بود. بطوری که همه جا را برف فرا گرفته و سرما، برف و بوران بی‌داد می‌کرد. سربازان هاننیبال که به آب و هوای ارتفاعات عادت نداشتند، بدلیل رقیق بودن هوا در قتل و ارتفاعات با دشواری تنفسی روبرو شدند و از رمق افتادند.

فناوردان در ارتفاع ۹۵ کیلومتری از سطح زمین به‌گام گردش بدور زمین باینج منطقه جغرافیایی روبرو هستند که یکی در روی دیگری قرار گرفته است: گشنگره ۷، پوشکره ۸، میانکره ۹، دماکره ۱۰، پرونکره ۱۱ در این ارتفاع از سطح زمین کشتش آبرودپنایمی و دمای اصطکاکتی دیگر اهمیت خود را از دست می‌دهند.

نیروهای مسلح که بطور مشخص برای بکارگیری در یک محیط معینی در نظر گرفته شده‌اند، معمولاً کارایی خود را در جای دیگر از دست می‌دهند. مگر اینکه نقل و انتقالات نیروها را که مستلزم زمان و هزینه است، کامل نمایند. در این جا، نیروها باید با توپوگرافی، شرایط اقلیمی و سیستم‌های اجتماعی جدید آشنایی پیدا کنند و تکنیک خود را اصلاح کنند و سپس با تجهیزات نظامی، لباس و تدارکات متناسب با شرایط ویژه وارد عمل شوند.

آرایش بهینه برای جنگ در جنگلهای بارانی آمادگی لازم را برای روبرو شدن با گرما، رطوبت و حشرات موذی فراهم می‌آورد. اسهال و بیماریهای خاص مناطق استوایی ممکن است بیشتر از سلاح دشمن تلفات

ببار آورد. اگر نیرو احتیاط لازم را بعمل نیاورند و چنانچه از اسلحه و تجهیزات نظامی در مقابل رطوبت و گرد و غبار بخوبی نگهداری نگردد، در میدان جنگ عمل نخواهند کرد. سربازان و نیروهای پیاده با لباس‌های نظامی سبک که با محیط اطراف خود ترکیب شده و استتار خوبی را فراهم می‌آورند، از استتار تانک‌ها و نفربرها مقدم هستند، زیرا شناسایی هوایی بشدت محدود شده و فنون و تاکتیک واحدهای کوچک در صحنه عملیات تفوق دارد. در مقابل آرایش‌های بهینه در هوای سرد نیاز به وسایل مخصوص استتار در برف، پوتین‌های ضد آب، کیسه خواب، اسکی، تجهیزات موتوری مخصوص ترابری در روی برف، چادر مجهز به وسایل گرمایی ضد یخ، روغن یا ویسکوزیته پایین، غذاهای گرم با کالری بالا و بازآموزی نیاز می‌باشد.

پناهگاهها و عملیات اختفا کاری بی‌فایده می‌گردد. سرمای زودرس، رطوبت منطقه، جریانات بادهای موسمی و بسیاری دیگر 3- پیش بینی نکردن در محاسبات نظامی باعث ضربات جبران ناپذیر در طرح‌ریزی عملیات می‌گردد. بنابراین کارشناسان نظامی در هنگام طراحی عملیات باید همواره تغییرات ناگهانی عوامل جغرافیایی را مورد توجه قرار داده و در تجزیه و تحلیل منظور نمایند. توپوگرافی زمین در مناطق غرب و شرق و یا جنوب و شمال، آرایش دفاعی متفاوتی را در تهاجم و آفند و یا پدافند می‌طلبد. طغیان ناگهانی رودخانه‌ای می‌تواند بهترین طرح‌های نظامی را خنثی و دستخوش نابودی سازد. پیش‌بینی اتفاقات ناگهانی و فصلی سبب ایجاد مشکلاتی در فعالیت مهندسی رزمی می‌گردد. همه این‌گونه مشکلات ناشی از سطحی نگری و وضعیت تاکتیکی است که با بهره‌گیری مناسب جغرافیای نظامی می‌توان بر بسیاری از آنها فائق آمد.

نیروهای دریایی که کاملاً برای جنگ در روی دریاها آماده شده‌اند، باید تاکتیک‌های خود را در فلات قاره تغییر دهند، زیرا بعلت نزدیکی با ساحل می‌توانند بارها مورد تهاجم هوایی و آتشبار توپخانه‌ها گردند. بعلاوه مین‌های دریایی، زیردریایی‌های کوچک و مردان قورباغه‌ای نیز می‌توانند هر آن ضرباتی را وارد نمایند و همچنین مکان مانور نیروی دریایی در فلات قاره با ساحل نزدیک محدود می‌گردد. بنابراین، سیستم‌های سنجنده‌ها و ارتباطات که بطور مؤثری توانایی کار در آبهای ساحلی را دارند، باید با تجهیزاتی تکمیل یا جایگزین شوند که برای انجام عملیات در روی آب یا داخل آب یا در عمق طراحی شده‌اند.

۴-۱) تکنیک‌های تجزیه و تحلیل عوامل جغرافیایی نظامی پلحاظ کاربردهای نظامی و سیاسی اهمیت خود را نشان می‌دهد که در ارتباط تنگاتنگ با اثرات و کارایی عوامل جغرافیایی در عملیات مختلف از جمله:

۱ - عملیات نظامی نیروهای خودی و دشمن و مأموریت‌های محوله (حمله، دفاع عقب‌نشینی و غیره) در جنگ‌های هسته‌ای، کلاسیک و مدرن

۲ - عملیات غیرنظامی مانند،

○ کمک‌های انسان دوستانه؛

○ امداد و کمک‌رسانی در سوانح طبیعی؛

○ جستجو و نجات؛

○ مبارزه با باندهای قاچاق و مواد مخدر؛

○ عملیات ویژه انتظامی می‌باشد.

در همین راستا، لازم است تأکید شود که تحلیل‌ها نیز در برخورد با نیروها (رزمی / پشتیبانی، زمینی، دریایی، هوایی، خاکی و آبی و فضا) با یکدیگر متفاوت است. در تحلیل عوامل جغرافیایی و کاربرد آنها در مسائل نظامی پرسش‌های مختلفی بایستی پاسخ داده شود. به چند نمونه با اهمیت آنها اشاره می‌گردد.

□ در منطقه‌ای (سرزمینی) که از نظر موقعیت و شرایط جغرافیایی برتری یا مدافع است، چه استراتژی و تاکتیک برای عملیات آفند یا حمله مناسبتر است؟

□ پس از انفجار یک بمب هسته‌ای یا مشخصاتی معلوم، تشعشعات آن به چه سرعتی جریان پیدا خواهد نمود و چه وسعتی را در بر می‌گیرد.

□ آیا آرایش و موقعیت زمین و پوشش گیاهی آن در کشورهای همجوار محل اختفای مناسبی برای عقب‌نشینی جهت تجدید نیرو یا بازسازی نیرو به منظور حمله و پورش مجدد است؟

در صحنه عملیات دریایی، تمایز دوست از دشمن، کار را با مسائل پیچیده‌ای روبرو می‌سازد که این امر پروازهای نظامی و غیر نظامی و ترافیک دریایی را در بر می‌گیرد.

مناطق نظامی و مرزهای سیاسی بندرت بر هم منطبق می‌شوند، در نتیجه بیشتر کشورها دارای دو یا چند تقسیمات جغرافیایی هستند که برنامهریزی، آمادگی و عملیات را پیچیده می‌سازند. عوامل فرهنگی در اغلب اوقات، تباین و ناسازگاری در مناطقی را که از حیث توپوگرافی و اقلیم با هم وابستگی و توافق دارد از نظر نظامی مهم جلوه می‌کند.

اگر چنانچه سیاستمداران، استراتژیست‌ها، کارشناسان نظامی عوامل و عناصر جغرافیایی را که در مقابل تغییرات فصلی، چرخه طبیعت یا اتفاقی دگرگون می‌شوند، نادیده گیرند، دچار سوانح و حوادث ناگوار خواهند شد. جنگ‌های هسته‌ای هر چند که اینک به ادعایی ابزار بازدارنده است، لیکن در صورت استفاده از آنها در لحظه‌ای می‌توانند تمام شهری را که میدان جنگ به حساب آید با خاک یکسان نمایند و یا بعد از انتشار رادیو اکتیو روز ربه شب ظلمانی تبدیل کنند و لکه‌های خورشیدی به طور دوره‌ای خاموشی را بر دنیا حکمفرما سازد. در تغییرات فصلی در اثر برگریزان، خزان، مخفی گاهها و

مؤثر طبیعی از جمله توپوگرافی (ناهمواریه‌ها)، اقلیم، ژئومورفولوژی، هیدرولوژی و زمین‌شناسی و عوامل مؤثر انسانی مانند: الگوهای جمعیتی، تحصیلات، ساختار قومی قبیله‌ای، مذهب و زبان، آداب و رسوم اجتماعی، علائق، ساختارهای اجتماعی، تأسیسات و شبکه‌های ارتباطی (حمل و نقل، مخابرات، انتقال نیرو و...) جغرافیای شهری و روستایی، شرایط اقتصادی، معیشت و اشتغال) توانایی شایسته اتخاذ تصمیمات مناسب و گزینش راه و روش‌های مختلف بهینه را میسر می‌سازد.

- چنانچه بمب افکن‌هایی سدی را نابود کنند، چه ناحیه‌ای و برای چه مدتی زیر آب خواهد رفت ؟
- در صورت بروز مه، باید از چه تجهیزاتی برای دید استفاده نمود؟
- چنانچه از منطقه رزم تا پایگاه پشت جبهه تنها یک بزرگراه وجود داشته باشد، سنگینی ترافیک چقدر خواهد بود؟
- در عملیات جنگ روانی از چه رنگ و متن و علائمی در اعلامیه‌ها باید خودداری نمود؟ زیرا در نظر بسیاری از دریافت کنندگان یا مخاطبان اعلامیه، ممکن است رنگها و علائم نوشته‌ها معنا و مفهومی خاص داشته باشد و باعث سردی و گرمی و مشکلاتی را فراهم نماید.
- آیا برای مهبانمودن سنگرهای انفرادی در اراضی نرم و با سفره آبی بالا، چه نوع سنگری مناسب است ؟
- و بسیار پرسشهای دیگر.

برای آنالیز ناحیه‌ای می‌توان شیوه‌های مختلفی استفاده نمود از جمله شیوه (ز، م، پ، د، ر) که با استفاده از حروف اول هر یک از عناوین مؤثر و اصلی جغرافیایی می‌توان ناحیه‌ای را تجزیه و تحلیل نمود.

- زمین اصلی رزم؛
- موانع ؛
- پوشش و اختفا؛
- دیده‌بانی و میدان آتش؛
- راههای عملیات دسترس ؛
- بدون تأکید بر ترتیب آنها، این پنج اصل اولیه آنالیز منطقه عملیاتی است.

پاورقی :

- 1) Collins.John M: Military Geography for professionals and the public , Brassey's, WASHINGTON LONDON, 1998 , P.4.
- 2) Bonneville
- 3) Okefenokee
- 4) Beaumont, peter: The Middle East, A Geography Study, john Wiley NEW York, 1988, P.4-5.

(۵) همان منبع

- 6) Collins, John M: Military Geography for professionals and the public Brassey's, WASHINGTON LONDON, 1998, P.5.
- 7) troposphere
- 8) stratosphere
- 9) mesosphere
- 10) thermosphere
- 11) exosphere

چارچوب و قالب آنالیز ناحیه‌ای، بسیاری از آثار عوامل جغرافیایی را به لجستیک، امور غیرنظامی و سایر موارد قبل از اینکه هر پنج اصل از سوی دشمن بکار گرفته شود، مورد بحث قرار می‌دهد و بطور مستمر چنین تجزیه و تحلیلی را بایستی براساس رخدادهای جدید و شرایط محیطی بازنگری و به روز در آورد تا یافته‌های آن، همواره از اعتبار برخوردار باشد.

تجارب طولانی مبارزات، جنگها و اجرای طرحهای نظامی نشان می‌دهد در صورتی که فرماندهان، کارشناسان امور نظامی و مشاورین غیرنظامی از روی اندیشه و بکارگیری اصول و مبانی جغرافیای نظامی و تجزیه و تحلیل مناسب را در هر گونه طرح ریزی نظامی مورد توجه قرار دهند، برنده میدان جنگ هستند. بدون بهره‌گیری علمی از جغرافیای نظامی، موفقیت‌های نظامی را اتفاقی معرفی می‌نماید.

۱-۵) متدولوژی یا شیوه تحقیق جغرافیای نظامی
بررسی و مطالعه دقیق همه جوانب و عوامل جغرافیایی (اعم عوامل